

การประชุมวิชาการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติของนักศึกษาด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ครั้งที่ 2
วันที่ 19 มกราคม 2562

ณ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

การกำหนดนโยบายสาธารณะที่สอดคล้องกับสังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์

อิทธิพัทธ์ อินทร์ประดิษฐ์¹, ดวงพร อุไรวรรณ²

Ittipat Inpradit¹, Duangporn Auraiwan²

¹Branch Public Administration under the faculty of humanities and social sciences

E-mail: Inpradit2540@gmail.com

² Branch Public Administration under the faculty of humanities and social sciences,

E-mail : Duangporn.au@vru.ac.th

บทคัดย่อ

ประเทศไทยกำลังเผชิญกับปัญหาทางเศรษฐกิจ สังคม และค่านิยม รวมทั้งกำลังเข้าสู่ภาวะสังคมผู้สูงอายุ ซึ่งส่งผลให้มีครอบครัวเดี่ยวเพิ่มมากขึ้นในเขตเมือง ส่วนในเขตชนบทมีการเปลี่ยนแปลงจากการทำเกษตรกรรมมาเป็นอุตสาหกรรม มีการย้ายเข้ามาทำงานในเขตเมืองจำนวนมาก ผู้สูงอายุต้องถูกทอดทิ้งอยู่ตามลำพังหรืออาจต้องรับภาระดูแลหลาน จากข้อมูลโครงสร้างประชากรของแต่ละประเทศในประชาคมอาเซียน พบว่า ประชากรผู้สูงอายุ (60 ปีขึ้นไป) ในช่วงปี พ.ศ. 2523-2593 โดยภาพรวมมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสิงคโปร์เป็นประเทศที่เข้าสู่ระดับสังคมผู้สูงอายุอย่างเต็มที่เร็วกว่าประเทศอื่นๆ ตามมาด้วย ไทย บรูไน และเวียดนาม ซึ่งหมายความว่าในอนาคตประชากรทุกๆ 10 คน จะมีผู้สูงอายุมากถึง 2 คน ประเทศไทยมีแนวโน้มมีจำนวนผู้สูงอายุอยู่ในลำดับที่ 2 ของอาเซียนเป็นเรื่องสำคัญที่รัฐบาลไทยให้ความสำคัญดูแลผู้สูงอายุ โดยจัดสวัสดิการเบี้ยยังชีพให้แก่ผู้สูงอายุรวมถึงส่งเสริมให้ผู้สูงอายุทำกิจกรรมร่วมกันในชุมชนเพื่อลดอาการ ความเครียดและโรคซึมเศร้าที่มักเกิดในกลุ่มผู้สูงอายุ เนื่องจากผู้สูงอายุส่วนใหญ่ไม่ได้ใช้เวลาอยู่กับครอบครัว ด้วยคนในครอบครัวออกไปทำงาน เป็นสิ่งสำคัญที่รัฐบาลกำหนดนโยบายและมาตรการต่างๆ ที่เกี่ยวกับผู้สูงอายุเพื่อเป็นแนวทางการทำงานของหน่วยงานราชการส่วนต่างๆ เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตและการมีงานหรือกิจกรรมที่เหมาะสม เพื่อสร้างสรรค์และไม่ก่อภาระต่อสังคมในอนาคต โดยจัดเตรียมระบบการดูแลในบ้าน สถานพักฟื้นและโรงพยาบาล ที่เป็นความร่วมมือของภาครัฐ ภาคเอกชน ชุมชน และครอบครัว รวมทั้งพัฒนาระบบการเงิน การคลังสำหรับการดูแลผู้สูงอายุ

คำสำคัญ: การกำหนดนโยบาย, นโยบายสาธารณะ, สังคมผู้สูงอายุ

การประชุมวิชาการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติของนักศึกษาด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ครั้งที่ 2

วันที่ 19 มกราคม 2562

ณ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Abstract

Thailand is facing social, economic and social problems and is entering the elderly society. This resulted in more single families in urban areas. In rural areas, there is a shift from agriculture to industry. Moved to work in many urban areas. The elderly must be abandoned alone or may have to take care of their grandchildren. According to the demographic data of each country in the ASEAN community, the elderly population (60 years and over) during 1980-1950 Overall, the trend is increasing. Singapore is the country that reaches the elderly society fully faster than other countries, followed by Thailand, Brunei and Vietnam, meaning that in the future, every 10 people will have as many as two elderly people. Thailand has the second largest number of elderly people in ASEAN. It is important for the Thai government to provide care for the elderly. Welfare allowance is provided to the elderly and the elderly are encouraged to work together in the community to reduce the symptoms of stress and depression often occur in the elderly. Most older people do not spend time with family. The family went out to work. It is important for the government to set policies and measures. The elderly are responsible for the work of government agencies. To promote quality of life and appropriate work or activities. To create and not burden society in the future. Provide home care systems. Rehabilitation and Hospital It is the cooperation of the private sector, the community and the family, as well as the development of the financial system. Finance for Elderly Care.

Keywords : Policy formulation, Public policy, Elderly Society

การประชุมวิชาการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติของนักศึกษาด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ครั้งที่ 2
วันที่ 19 มกราคม 2562

ณ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

บทนำ

สถานการณ์ผู้สูงอายุในประเทศไทย ปัจจุบันจัดอยู่ในภาวะสังคมผู้สูงอายุติดลำดับ 2 ของกลุ่มประเทศอาเซียนรองจากประเทศสิงคโปร์ สะท้อนให้เห็นว่าประเทศไทยมีการเปลี่ยนแปลงด้านประชากรอย่างมากกลุ่มประชากรที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปี ขึ้นไปมีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ในอนาคตประเทศไทยกำลังก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์ในปี พ.ศ.2564 โดยที่รัฐบาลและภาคเอกชนให้ความสำคัญเรื่องการก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ คาดว่าในปี พ.ศ.2561 ประชากรผู้สูงอายุจะมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นและมีจำนวนมากกว่าจำนวนประชากรเด็ก รัฐบาลมองเรื่องจำนวนผู้สูงอายุเป็นสิ่งสำคัญ ทั้งเรื่องการเกษียณอายุราชการ และการขาดแรงงานในระบบ เศรษฐกิจประชากรในช่วงอายุการทำงาน มีจำนวนลดลงรวมถึงอัตราการเกิดประชากรเด็กลดลงด้วย ปัจจัยเหล่านี้ส่งผลให้รัฐบาลต้องเตรียมงบประมาณและมาตรการรองรับ การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรของประเทศไทยที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วในช่วง 3 - 4 ทศวรรษที่ผ่านมาทำให้ประเทศเข้าสู่การเป็นสังคมผู้สูงอายุ

แนวโน้มสังคมผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2556 – 2573 ประเทศไทยเริ่มเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ตั้งแต่ประมาณปี พ.ศ.2543 – 2544 คือ มีประชากรอายุ 60 ปี คิดเป็นสัดส่วนมากกว่าร้อยละ 10 ของประชากรทั้งหมด นอกจากสัดส่วนผู้สูงอายุที่เพิ่มขึ้น แล้วยังมีอีกตัวบ่งชี้หนึ่งแสดงถึงการก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงวัยแล้วนั้น คือ “ดัชนีการสูงวัย” ซึ่งแสดงถึงการเปรียบเทียบโครงสร้างการทดแทนกันของประชากรกลุ่มผู้สูงอายุ (อายุ 60 ปี ขึ้นไป) กับกลุ่มประชากรวัยเด็ก (อายุต่ำกว่า 15 ปี) โดยดัชนีการสูงวัยมีค่าต่ำกว่า 100 แสดงว่าจำนวนประชากรสูงวัยมีน้อยกว่าจำนวนเด็ก แต่ในทางตรงข้ามถ้าดัชนีมีค่าเกินกว่า 100 แสดงว่าจำนวนประชากรสูงวัยมีมากกว่าจำนวนประชากรเด็กปัจจุบันประชากรโลกมีอายุสูงขึ้นจึงมีการใช้ดัชนีการสูงวัยจำแนกสังคม

สังคมเยาว์วัยนั้นมีค่าดัชนีต่ำกว่า 50 ส่วนสังคมสูงวัยจะมีค่าดัชนีระหว่าง 50 – 119.9 และสังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์มีค่าดัชนีระหว่าง 120 – 199.9 ส่วนสุดท้ายคือระดับสังคมสูงวัยสูงสุดหรือเรียกว่าสังคมผู้สูงอายุระดับสุดยอดมีค่าดัชนีตั้งแต่ 200 ขึ้นไป ในภาพรวมประชากรโลกได้เปลี่ยนผ่านสู่ประชากรสูงวัยอยู่หลายประเทศด้วยกัน ในกลุ่มประเทศพัฒนาแล้ว เช่น ประเทศสมาชิกในยุโรปอเมริกาเหนือ ได้เข้าสู่สังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์แล้ว (Population Reference Bureau, 2012) ในขณะที่บางประเทศในเอเชีย เช่น ญี่ปุ่น ได้เข้าสู่สังคมสูงวัยระดับสุดยอดแล้วเช่นกัน ประเทศไทยจัดอยู่ในระดับกลุ่มประเทศกำลังพัฒนา มีประชากรผู้สูงอายุเป็นอันดับที่ 2 รองจากประเทศสิงคโปร์ซึ่งอยู่ในกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียนด้วยกัน (ปราโมทย์ ปราสาทกุล, 2556 อ้างถึงใน สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2558)

การกำหนดนโยบายสาธารณะ

นโยบายสาธารณะเป็นกรอบแนวทางการดำเนินการของรัฐ การศึกษานโยบายสาธารณะที่ต้องเข้าใจรัฐและการใช้อำนาจของรัฐด้วย โดยขั้นตอนการกำหนดนโยบายสาธารณะโดยมีการกำหนดขั้นตอนนโยบายสาธารณะ ดังนี้

1. การระบุปัญหาเป็นขั้นตอนที่ประชากรได้เรียกร้องให้รัฐบาลแก้ไขปัญหาอย่างใดอย่างหนึ่งที่เกิดขึ้นในสังคม ฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้ทำการกำหนดประเด็นปัญหาเพื่อเสนอต่อรัฐบาลให้พิจารณากำหนดเป็นนโยบายสาธารณะ ต่อไป

2. การกำหนดข้อเสนอแนะนโยบายโดยในขั้นตอนนี้จะมีการนำข้อเสนอเพื่อแก้ไขปัญหาต่างๆ ตามข้อเรียกร้องของประชากรเข้าสู่วาระการพิจารณาเชิงนโยบาย สิ่งที่จะต้องกระทำ ได้แก่ กำหนดวาระสำหรับอภิปรายนโยบาย เพื่อแสวงหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาให้ได้ผล และจะต้องมีการวิเคราะห์ทางเลือก

การประชุมวิชาการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติของนักศึกษาด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ครั้งที่ 2
วันที่ 19 มกราคม 2562

ณ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

ต่างๆ เพื่อเป็นประโยชน์ต่อผู้กำหนดนโยบาย จะได้นำมาใช้เป็นแนวทางในการตัดสินใจอนุมัติ หรือไม่อนุมัติ การอนุมัติให้ความเห็นชอบนโยบาย (Legitimizing politics) เป็นการพิจารณาข้อเสนอแนะนโยบายที่ได้เสนอมานำให้พิจารณา และมีทางเลือกใดทางเลือกหนึ่ง ที่เห็นว่าแก้ไขได้

3. การตัดสินใจผู้กำหนดนโยบายมักตัดสินใจเลือกนโยบายที่สอดคล้องกับความต้องการของ ประชากร และปฏิบัติได้

4. การนำนโยบายไปปฏิบัติมีการมอบหมายหน่วยงานที่เกี่ยวข้องรับนโยบายไปปฏิบัติ รวมทั้งการจัดสรรทรัพยากร คน เงินงบประมาณวัสดุ อุปกรณ์ต่างๆ เพื่อนำนโยบายนั้นให้เป็นไปตาม วัตถุประสงค์

5. การประเมินผลนโยบายมีการประเมินผลนโยบายหลังจากที่ได้นำไปปฏิบัติแล้ว มีการ ประเมินผลลัพธ์ (Outputs) ของนโยบายและผลกระทบ (Impacts) ของนโยบาย ที่เกิดขึ้นกับกลุ่มเป้าหมาย และที่ไม่ใช่เป้าหมาย ผลที่ได้จะนำไปปรับเปลี่ยนนโยบายหรือยุตินโยบาย Anderson (1975 อ้างถึงใน ศาสตราจารย์ ศรีศิลป์, 2554)

ตัวแบบนโยบาย

1. ตัวแบบสถาบัน (Institutional Model) ตัวแบบสถาบันนี้วิเคราะห์นโยบายสาธารณะภายใต้ฐาน คติหลัก คือ การเตรียมนโยบายการอนุมัตินโยบาย หรือการประกาศเป็นนโยบาย หรือนำนโยบายไปปฏิบัติ ต่างมีศูนย์กลางอยู่ที่สถาบันการเมืองของรัฐ เช่น สถาบันนิติบัญญัติ สถาบันบริหาร สถาบันตุลาการ ระบบ ราชการและสถาบันทางการเมืองอื่นๆ จึงมีสาระสำคัญ คือ ประการแรก เพื่อให้ให้นโยบายสาธารณะที่กำหนด ขึ้นมานั้นมีความชอบธรรม ประการที่สองนโยบายที่กำหนดโดยสถาบันและองค์กรของรัฐดังกล่าวมีลักษณะที่ ใช้ได้ทั่วไป ประการที่สาม นโยบายสาธารณะที่กำหนดขึ้นมาโดยสถาบันดังกล่าวมีลักษณะผูกขาดบังคับ เฉพาะสถาบันองค์กรของรัฐเท่านั้นที่มีความชอบธรรมที่จะลงโทษผู้ฝ่าฝืนหรือละเมิดนโยบายการศึกษาถึง สถาบันที่มีอำนาจในการกำหนดนโยบายสาธารณะอาจจะศึกษาได้จากรัฐธรรมนูญของประเทศนั้น ประเด็นที่ มุ่งศึกษาตามตัวแบบคือสถาบันใดบ้างมีอำนาจในการกำหนดนโยบายและในเรื่องใดบ้าง สถาบันนิติบัญญัติ โดยทั่วไปจะหมายถึงรัฐสภา ประเทศใช้ระบบรัฐสภา หัวหน้าพรรคการเมืองที่มีเสียงข้างมากในสภา ผู้แทนราษฎร จะได้รับเลือกให้เป็นนายกรัฐมนตรี ประเทศใช้ระบบประธานาธิบดีตัวประธานาธิบดีที่ได้รับ เลือกตั้งโดยตรงจากประชากร นอกจากจะเป็นประมุขของรัฐ และหัวหน้าฝ่ายบริหาร ดังนั้นจึงมีอำนาจในการ กำหนดนโยบาย ในขณะที่รัฐมนตรีคนอื่นๆ เป็นเพียงผู้ช่วยเหลือประธานาธิบดีเท่านั้น สหรัฐอเมริกาให้อำนาจ ศาลสูงเป็นผู้มีอำนาจในการตีความกฎหมายรัฐธรรมนูญ ศาลสูงตีความอย่างไรแล้วหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องถือ ปฏิบัติตาม จึงถือว่าศาลสูงมีอำนาจในการกำหนดนโยบายสาธารณะ การวิเคราะห์นโยบายโดยตัวแบบ สถาบันนี้ จะศึกษาถึงอำนาจหน้าที่ และกระบวนการกำหนดนโยบายของสถาบันทางการเมืองต่างๆ

2. ตัวแบบกระบวนการ (Process Model) ศึกษาถึงกระบวนการทางการเมืองและพฤติกรรมทางการเมือง เป็นจุดสนใจศึกษา วัตถุประสงค์หลักของการศึกษาในแนวทางดังกล่าว คือ การค้นหารูปแบบการดำเนิน กิจกรรมหรือ “กระบวนการ” การระบุปัญหา การกำหนดข้อเสนอแนะนโยบาย การอนุมัติให้ความเห็นชอบ นโยบาย การนำนโยบายไปปฏิบัติ และการประเมินผลนโยบายตัวแบบกระบวนการนี้ได้เน้นขั้นตอนและ พฤติกรรมที่สำคัญในการกำหนดนโยบาย ซึ่งนักพฤติกรรมศาสตร์นิยมนำมาใช้ในการศึกษานโยบายสาธารณะ

การประชุมวิชาการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติของนักศึกษาด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ครั้งที่ 2
วันที่ 19 มกราคม 2562

ณ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

มาก ตัวแบบนี้ถูกวิจารณ์ว่ามีจุดอ่อน กล่าวคือการเน้นขั้นตอนและความสัมพันธ์ของแต่ละขั้นตอนมากเกินไป จนละเอียดเนื้อหาสาระของตัวนโยบายซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการศึกษานโยบายสาธารณะ

3. ตัวแบบกลุ่ม (Group Model) แนวความคิดของนักทฤษฎีการเมืองที่มีชื่อเสียง 2 ท่าน คือ เดวิด ทรูแมน (David Truman) และอาร์เธอร์ เบนท์ลีย์ (Arthur Bentley) หัวใจของการเมือง คือ การต่อสู้แข่งขันกันระหว่างกลุ่มต่างๆ ในสังคมเพื่อที่จะมีอิทธิพลต่อการที่จะได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายสาธารณะ ซึ่งหน้าที่ของกระบวนการเมืองในการจัดการความขัดแย้งระหว่างกลุ่มสามารถทำได้โดย การตั้งกฎกติกา สำหรับการแข่งขันต่อสู้ระหว่างกลุ่มต่างๆ การประนีประนอม และสร้างความสมดุลระหว่างผลประโยชน์ การแสดงผลของการประนีประนอมในรูปของนโยบายสาธารณะ และการบังคับใช้ข้อตกลงหรือนโยบายสาธารณะดังกล่าว

ตามทฤษฎีกลุ่ม นโยบายสาธารณะจะเป็นสิ่งที่สร้างดุลยภาพสำหรับกลุ่มต่างๆ ในสังคมกลุ่มใดที่มีอิทธิพลมากย่อมได้เปรียบ เนื่องจากนโยบายสาธารณะย่อมโน้มเอียงไปตามการเรียกร้องของกลุ่ม อิทธิพลของกลุ่มผลประโยชน์ และกลุ่มอิทธิพลจะมีมากหรือน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับขนาดของกลุ่ม จำนวนสมาชิกในกลุ่ม ความมั่นคง ความแข็งแกร่งขององค์กร ภาวะผู้นำ ความใกล้ชิดกับผู้มีอำนาจในการกำหนดนโยบาย ความสามัคคีภายในกลุ่ม การเปลี่ยนแปลงใดๆ ขององค์ประกอบของกลุ่ม ส่งผลถึงการเปลี่ยนแปลงของนโยบายสาธารณะด้วยทั้งนี้เพื่อจะได้จัดสรรผลประโยชน์ระหว่างกลุ่มต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

4. ตัวแบบเชิงระบบ (System Model) ระบบการเมืองระบบหนึ่ง จะดำรงอยู่ได้โดยการมีสถาบันและกระบวนการต่างๆ ซึ่งมีอำนาจและหน้าที่ในการจัดสรรคุณค่าให้สังคม สิ่งนี้เองที่ถือว่าเป็นนโยบายของระบบการเมืองนั้น ซึ่งหากนโยบายนั้นเหมาะสม ก็ย่อมจะก่อให้เกิดการสนับสนุนต่อการตัดสินใจของระบบการเมืองด้วย ส่วนครอบคลุมถึงเรื่องราวต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกันในเชิงคำถามนอกจากนี้ยังขึ้นอยู่กับขีดความสามารถของระบบเองในการปรับ เปลี่ยนปัจจัยนำเข้า โดยการตัดสินใจอย่างมีเหตุผล คำนึงถึงผลประโยชน์ของส่วนรวม และการนำสิ่งที่ตัดสินใจไปปฏิบัติ

5. ตัวแบบผู้นำ (Elite Model) ประเทศกำลังพัฒนาทั่วไป ที่ปกครองในระบอบประชาธิปไตยยังไม่เจริญเต็มที่การปกครองส่วนใหญ่อยู่ภายใต้อิทธิพลทางความคิด และความต้องการของกลุ่มชนชั้นนำทางสังคมและการเมืองนั้นๆ เนื่องจากว่าประชากรส่วนใหญ่ไม่สนใจต่อกิจกรรมบ้านเมืองทำให้ผู้นำสามารถที่จะเปิดเผยหรือปิดบังข่าวสารข้อมูลตามที่ผู้นำต้องการได้ โดยเหตุนี้จึงไม่เป็นเรื่องยากที่จะปกครองประชากร ตัวแบบผู้นำสะท้อนให้เห็นสภาพความเป็นจริงของสังคมในปัจจุบัน Dye (ธันยวัฒน์ รัตนศักดิ์, 2552)

จากตัวแบบนโยบายทั้ง 5 ตัวแบบมีความแตกต่างกันในด้านกระบวนการกำหนดที่มาของนโยบาย ในด้านของระบอบปกครองซึ่งแต่ละตัวแบบมีข้อแตกต่างและข้อดีข้อเสียแตกต่างกันไป ประเทศไทยมีระบอบการปกครองประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข แบบรัฐสภาโดยมีนายกรัฐมนตรีเป็นหัวหน้ารัฐบาล จึงมีความเหมาะสมตามตัวแบบนโยบายแบบสถาบัน ทั้งในด้านการกำหนดที่มาของนโยบาย และด้านการนำไปปฏิบัติที่มีสถาบันต่างๆ รวมถึงประชากรมีความเข้าใจในด้านสถาบันศูนย์กลางทางการเมืองอยู่แล้ว ทั้ง สถาบันนิติบัญญัติ สถาบันบริหาร สถาบันตุลาการ ที่เป็นตัวกลางกำหนดและขับเคลื่อนนโยบายสู่การปฏิบัติ และการกำหนดนโยบายที่มาจากความต้องการของประชากรเพื่อประโยชน์ส่วนร่วมของประเทศ โดยประชากรเลือกผู้แทนของตนเองหรือที่เรียกกันว่า สมาชิกผู้แทนราษฎร ที่มีสิทธิออกเสียงในกระบวนการทางการเมืองแทนประชากร ประเทศไทยยังมีสถาบันทางการเมืองที่มีการถ่วงดุลอำนาจ ส่งผลให้ไม่มีสถาบันใดมีอำนาจไปกว่ากันและมีการตรวจการทำงานในระหว่างสถาบันทำให้กระบวนการทำงานมีความโปร่งใส สุจริต

การประชุมวิชาการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติของนักศึกษาด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ครั้งที่ 2
วันที่ 19 มกราคม 2562

ณ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

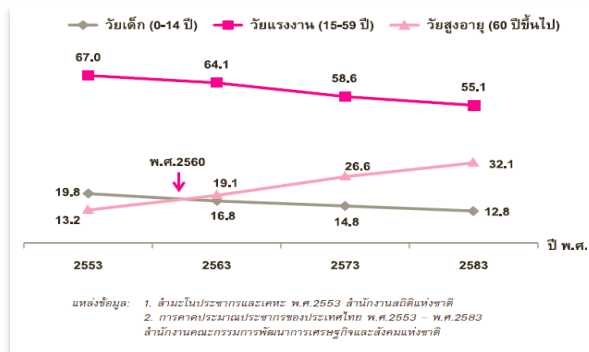
และเที่ยงธรรม ตัวแบบนโยบายแบบสถาบันจึงมีความเหมาะสมกับประเทศไทยในด้านการกำหนดความต้องการของนโยบายที่แท้จริงของประชากร

แนวคิดสวัสดิการสังคม

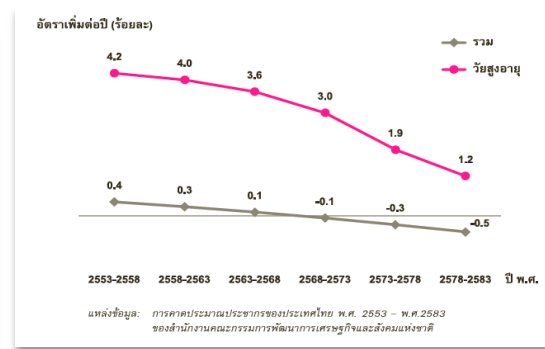
กิจกรรมที่รัฐบาลและเอกชนทุกระดับจัดให้มีขึ้นทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการเพื่อประกันความเป็นอยู่ที่ดีของประชากร โดยอาศัยผู้ปฏิบัติงานที่มีความรู้จากหลายสาขา ไม่เฉพาะแต่นักสังคมสงเคราะห์เท่านั้น ทั้งนี้จุดศูนย์กลางของงานสวัสดิการสังคม คือ ประชากร โดยมีจุดมุ่งหมาย เพื่อความเป็นอยู่ที่ดีและมีหลักประกัน งานสวัสดิการสังคมไม่เพียงแต่จะช่วยเหลือ หรือแก้ไขปัญหาแก่บุคคลที่ประสบความเดือดร้อนเท่านั้นแต่ยังกินความรวมถึงมาตรการป้องกัน และส่งเสริมสวัสดิการสังคมให้ดีขึ้นด้วย ประการที่สำคัญสวัสดิการสังคมถือเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาสังคม วิจิตร ระวิวงศ์ (2532 อ้างถึงใน วันทนีย์ วาสิกะสิน และคณะ, 2547)

สถานการณ์ด้านประชากร

การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางอายุของประชากรโครงสร้างทางอายุของประชากรแสดงด้วยสัดส่วนของประชากรในวัยต่างๆ เมื่อจำแนกประชากรออกเป็นกลุ่มอายุ 3 กลุ่มใหญ่ๆ คือ ประชากรวัยเด็ก (อายุน้อยกว่า 15 ปี) วัยแรงงาน (อายุ 15-59 ปี) และวัยสูงอายุ (อายุ 60 ปีขึ้นไป) จะเห็นได้ว่า ในระหว่างปี พ.ศ.2553 – พ.ศ.2583 สัดส่วนของประชากรวัยเด็ก และวัยแรงงาน มีแนวโน้มลดลง ในขณะที่สัดส่วนของประชากรสูงอายุ มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง จากร้อยละ 13.2 ในพ.ศ.2553 เป็นร้อยละ 32.1 ในพ.ศ.2583 และที่น่าสังเกต คือ ในปีพ.ศ.2560 จะเป็นปีที่คาดว่าสัดส่วนของประชากรวัยเด็ก จะเท่ากับกับสัดส่วนของประชากรวัยสูงอายุ สัดส่วนประชากรวัยเด็ก วัยแรงงานและวัยสูงอายุ พ.ศ.2553 – พ.ศ.2583 ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 สัดส่วนของประชากรวัยเด็ก วัยแรงงาน และวัยสูงอายุ พ.ศ. 2553 – พ.ศ.2583

ภาพที่ 2 อัตราเพิ่มของประชากรรวมเปรียบเทียบกับประชากรวัยสูงอายุ พ.ศ.2553 – พ.ศ.2583

การเปลี่ยนแปลงและอัตราการเพิ่มของประชากรรวมเปรียบเทียบกับประชากรวัยสูงอายุ จากข้อมูลการคาดประมาณประชากรของประเทศไทย พ.ศ.2553 – พ.ศ.2583 ชี้ให้เห็นว่าอัตราการเพิ่มของประชากรโดยรวมมีแนวโน้มลดลงจนติดลบ โดยเริ่มติดลบในช่วงระหว่างปี พ.ศ.2568 – พ.ศ.2573 เป็นต้นไป ในขณะที่อัตราการเพิ่มของประชากรผู้สูงอายุแม้ว่าจะมีแนวโน้มลดลง แต่ยังคงอยู่ในระดับที่สูงกว่าอัตราการเพิ่มประชากรรวมค่อนข้างมาก อันเป็นผลมาจากอัตราเจริญพันธุ์ที่ลดลงอย่างรวดเร็ว ดังภาพที่ 2 กราฟแสดงผลการคาด

การประชุมวิชาการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติของนักศึกษาด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ครั้งที่ 2
วันที่ 19 มกราคม 2562

ณ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

ประมาณประชากรของประเทศไทย พ.ศ.2553 – พ.ศ.2583 สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย มูลนิธิพัฒนางานผู้สูงอายุ, 2558)

สถานการณ์ด้านสุขภาพ

จากการพัฒนาเทคโนโลยีทางการแพทย์ซึ่งสามารถลดภาวะการณตายของประชากรทุกกลุ่มได้ โดยอายุคาดเฉลี่ยเมื่อแรกเกิด หรือจำนวนปีโดยเฉลี่ยที่คาดว่าจะมีชีวิตอยู่ จากข้อมูลการคาดประมาณประชากรขององค์การสหประชาชาติ แสดงเห็นได้ชัดว่า อายุคาดเฉลี่ยเมื่อแรกเกิดของประชากรเพศหญิงจะเพิ่มจากประมาณ 78 ปี ในปีพ.ศ.2553 เป็น 82 ปี ในปีพ.ศ.2583 ในขณะที่เพศชายจะเพิ่มจากประมาณ 71 ปี เป็น 77 ปี ในส่วนกลุ่มประชากรสูงอายุ สภาวะการตายจะลดลงเป็นลำดับเช่นกันทำให้ประชากรกลุ่มนี้มีอายุยืนยาวขึ้น เมื่อพิจารณาจำนวนปีที่จะมีชีวิตต่อไปได้เมื่ออายุ อายุคาดเฉลี่ยเมื่ออายุ 60 ปี และอายุ 80 ปี พบว่า อายุคาดเฉลี่ยเมื่ออายุดังกล่าวเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง กล่าวคือ อายุคาดเฉลี่ยเมื่ออายุ 60 ปีของเพศหญิงเพิ่มจาก 23 ปี ในปีพ.ศ.2553 เป็นประมาณ 26 ปี ในปีพ.ศ.2583 และอายุคาดเฉลี่ยเมื่ออายุ 80 ปีของเพศหญิงเพิ่มจาก 9 ปี ในปี พ.ศ.2553 เป็นประมาณ 10 ปี ในปีพ.ศ.2583 ส่วนเพศชายจะมีอายุคาดเฉลี่ยเมื่ออายุ 60 ปี เพิ่มจาก 20 ปี เป็นประมาณ 23 ปี และอายุคาดเฉลี่ยเมื่ออายุ 80 ปี เพิ่มจาก 8 ปี เป็นประมาณ 9 ปี ในช่วงเวลาเดียวกันเมื่อพิจารณาระหว่างเพศพบว่า เพศหญิงจะมีอายุคาดเฉลี่ยเมื่ออายุ 60 ปี และ 80 ปี สูงกว่าเพศชาย แต่ความแตกต่างระหว่างเพศจะลดลงเมื่อมีอายุเพิ่มมากขึ้น

ภาวะสุขภาพที่ประเมินโดยตนเองของประชากรสูงอายุ ภาวะสุขภาพที่ได้จากการประเมินโดยตนเอง เป็นอีกหนึ่งดัชนีที่ใช้กันแพร่หลายในการวัดสุขภาพโดยรวม ตามผัง ข้อมูลแสดงร้อยละของประชากรอายุ 60 ปี ที่รายงานว่าตนเองมีสุขภาพดีหรือดีมาก ปีพ.ศ.2550 และ พ.ศ.2554 จำแนกตามอายุ เพศ และเขตที่อยู่อาศัยซึ่งพบว่าร้อยละของผู้สูงอายุที่ประเมินว่าตนเองมีสุขภาพดีหรือดีมากลดลง ทั้งในเขตเมืองและในเขตชนบท นอกจากนี้ ร้อยละที่มีสุขภาพดีหรือดีมากนั้นยังผันแปรกับอายุ และเพศ โดยผู้สูงอายุที่มีอายุมากมีร้อยละที่รายงานว่าตนเองมีสุขภาพดีหรือดีมากต่ำกว่าผู้สูงอายุที่มีอายุน้อยและผู้สูงอายุหญิงมีสัดส่วนผู้ที่รายงานว่าตนเองมีสุขภาพดีหรือดีมากต่ำกว่าผู้สูงอายุชาย สัดส่วนประชากรสูงอายุที่ประเมินว่ามีสุขภาพดี จำแนกตามจังหวัดในปี พ.ศ.2554 เป็นที่น่าสนใจว่าจังหวัดชุมพร และระนอง มีร้อยละของผู้สูงอายุที่ประเมินว่าตนเองมีสุขภาพดีหรือดีมากสูงถึงกว่าร้อยละ 60 ซึ่งสูงกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศ (สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย มูลนิธิพัฒนางานผู้สูงอายุ, 2558)

ข้อสั่งการนายกรัฐมนตรีกับการเตรียมการรองรับสังคมผู้สูงอายุ

การประชุมวิชาการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติของนักศึกษาด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ครั้งที่ 2
วันที่ 19 มกราคม 2562

ณ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา
นายกรัฐมนตรีและหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ

นายกรัฐมนตรีได้มีข้อสั่งการเกี่ยวกับการเตรียมการรองรับสังคมผู้สูงอายุ โดยให้หน่วยงานต่างๆ ดำเนินการกำหนดให้กระทรวงการคลังกำกับดูแลการใช้จ่ายเงินกองทุนหมุนเวียนต่างๆ ให้มีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุดทุกส่วนราชการพิจารณาสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้สูงอายุและให้เร่งรัดดำเนินการให้มีผลบังคับใช้ภายในปี 2560 และให้กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์เป็นหน่วยงานหลักในการบูรณาการดำเนินการเกี่ยวกับการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุให้ครอบคลุมทุกมิติ และพิจารณาจัดหาที่อยู่อาศัยสำหรับผู้สูงอายุเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตต่อไปด้วยกระทรวงการคลังเป็นหน่วยงานหลักร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องพิจารณาการกำหนดมาตรการส่งเสริมและจูงใจให้ภาคเอกชนเข้ามาดำเนินกิจการต่างๆ เพื่อเตรียมความพร้อมในการรองรับการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุของไทย เช่น สิทธิประโยชน์ทางภาษีแก่ภาคเอกชนที่ประกอบการเกี่ยวกับการส่งเสริมการประกอบอาชีพที่ดูแลผู้สูงอายุ (ประมวลมติคณะรัฐมนตรี กองพัฒนายุทธศาสตร์และติดตามนโยบายพิเศษ, 2558)

นโยบายของรัฐบาลกับการเตรียมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ

นโยบายของรัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา กำหนดมาตรการรองรับสังคมผู้สูงอายุของประเทศไทย นายกรัฐมนตรีได้เตรียมความพร้อมเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุโดยได้กำหนดนโยบาย แผนงาน และมาตรการต่างๆ เพื่อกำหนดเป็นแนวทางการรองรับผู้สูงอายุที่มีจำนวนเพิ่มมากขึ้น โดยกำหนดแผนงานทันตสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุประเทศไทย พ.ศ. 2558 –2565 ของกระทรวงสาธารณสุข โดยลงมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 6 มกราคม 2558 และยังกำหนดการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการและผู้สูงอายุ เพื่อให้การดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุมีความสะดวกสบายและความปลอดภัยมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ลงมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 29 ธันวาคม 2558, วันที่ 28 มิถุนายน 2559 และวันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2560

รัฐบาลให้ความสำคัญและกำหนดมาตรการรองรับสังคมผู้สูงอายุ ได้แก่ การจ้างงานผู้สูงอายุ ให้นายจ้างนำรายจ่ายประเภทเงินเดือนและค่าจ้างสำหรับการจ้างบุคลากรผู้สูงอายุ (อายุ 60 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป) มาหักค่าใช้จ่ายได้ 2 เท่า สำหรับในกรณีอัตราค่าจ้าง ไม่เกิน 15,000 บาทต่อคนต่อเดือน ทั้งนี้ นายจ้างสามารถขอใช้สิทธิได้ไม่เกินร้อยละ 10 ของจำนวนลูกจ้าง ทั้งหมดโดยร่างกฎหมายที่เกี่ยวข้องอยู่ในขั้นตอนทูลเกล้าฯ เพื่อให้มีผลบังคับใช้ทางกฎหมาย รวมถึงการสร้างที่พักอาศัยสำหรับผู้สูงอายุ (Senior Complex) กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ได้ดำเนินโครงการสร้างที่พักอาศัยสำหรับผู้สูงอายุในพื้นที่ราชพัสดุ จำนวน 4 แห่ง ได้แก่ จังหวัดชลบุรี นครนายก เชียงราย และเชียงใหม่ โดยกำหนดอัตราค่าเช่า และค่าธรรมเนียมในอัตราเดียวกันกับโครงการธนารักษ์ประชารัฐ ยกเว้นพื้นที่ในจังหวัดเชียงใหม่ และให้การเคหะแห่งชาติธนาคารอาคารสงเคราะห์ และสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) จัดหาสถานที่ที่

การประชุมวิชาการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติของนักศึกษาด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ครั้งที่ 2
วันที่ 19 มกราคม 2562

ณ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

เหมาะสมเพื่อสร้างที่พักอาศัยสำหรับผู้สูงอายุ โดยให้นำหลักการของโครงการบ้านมั่นคง และบ้านประชารัฐมาใช้ทั้งนี้ ให้บุตรที่ทำหน้าที่เลี้ยงดูบิดามารดาที่สูงอายุได้รับสิทธิในการจองโครงการที่พักอาศัยสำหรับผู้สูงอายรรวมถึงสิทธิในการสนับสนุนสินเชื่อที่อยู่อาศัยสำหรับผู้สูงอายุ ให้สถาบันการเงิน เฉพาะกิจของรัฐนำร่องพิจารณาดำเนินการตามมาตรการสินเชื่อ เพื่อให้ผู้สูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป สามารถนำที่อยู่อาศัยที่ตนมีกรรมสิทธิ์และปลอดภาระหนี้ มาเปลี่ยนเป็นรายได้ในการดำรงชีพเป็นรายเดือนได้และการออมภาคบังคับสำหรับแรงงานในระบบที่ไม่ได้เป็นสมาชิกกองทุนสำรองเลี้ยงชีพ รวมถึงการบูรณาการระบบบำเหน็จบำนาญให้มีการจัดตั้งคณะกรรมการนโยบายบำเหน็จบำนาญแห่งชาติและกองทุนบำเหน็จบำนาญแห่งชาติ และอนุมัติร่างพระราชบัญญัติคณะกรรมการนโยบายบำเหน็จบำนาญ แห่งชาติ และร่างพระราชบัญญัติกองทุนบำเหน็จบำนาญแห่งชาติโดยร่างกฎหมายทั้ง 2 ฉบับ ดังกล่าว ขณะนี้ได้ผ่านการตรวจพิจารณาของคณะกรรมการกฤษฎีกาในวาระ 1 แล้วทำให้เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการของกองทุนสำรองเลี้ยงชีพและกองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการเพื่อให้สมาชิกได้รับผลประโยชน์จากการลงทุนที่เหมาะสม ทั้งนี้ นายกรัฐมนตรีได้เห็นชอบให้คณะกรรมการขับเคลื่อนและเร่งรัดการดำเนินงานตามนโยบายรัฐบาล นำสรุปการขับเคลื่อนและเร่งรัดการดำเนินงานตามนโยบายรัฐบาลครั้งที่ 26 เพื่อเสนอคณะรัฐมนตรีทราบ โดยมีผลงานที่สำคัญเกี่ยวกับการบริหารราชการแผ่นดิน ด้านเศรษฐกิจหลายประการซึ่งรวมถึง มาตรการรองรับสังคมผู้สูงอายุด้วย

คณะรัฐมนตรีได้มีมติ ในวันที่ 28 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2560 รับทราบผลการดำเนินงาน ด้านการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกในบริการภาคขนส่งสำหรับคนพิการและผู้สูงอายุ และให้จัดทำแผนปฏิบัติการของยุทธศาสตร์การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกในภาคขนส่งสำหรับคนพิการ และผู้สูงอายุ รวมทั้งการขับเคลื่อนแผนงานและกิจการต่างๆ ให้เป็นรูปธรรมด้วยและในวันที่ 23 พฤษภาคม พ.ศ.2560 คณะรัฐมนตรีลงมติเห็นชอบในหลักการให้กระทรวงการคลังดำเนินการให้เงินช่วยเหลือเพื่อการยังชีพแก่ผู้สูงอายุที่มีรายได้น้อยและมาตรการภาษี เพื่อสนับสนุนการมีบุตร ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของมาตรการรองรับโครงสร้างประชากรของประเทศที่ปรับเปลี่ยนเข้าสู่การเป็นสังคมผู้สูงอายุและมีสัดส่วนของประชากรวัยแรงงานลดลง เพื่อให้โครงสร้างประชากรในภาพรวมของประเทศมีความสมดุลและมีคุณภาพมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ ในการดำเนินมาตรการให้เงินช่วยเหลือเพื่อการยังชีพ แก่ผู้สูงอายุที่มีรายได้น้อยให้กระทรวงการคลังให้ความสำคัญเป็นลำดับแรกเกี่ยวกับการจ่ายเงินช่วยเหลือ เพิ่มเติมให้แก่ผู้สูงอายุที่มีรายได้น้อยในโครงการลงทะเบียนเพื่อสวัสดิการแห่งรัฐ คณะรัฐมนตรีได้มีมติอนุมัติหลักการร่างพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ ซึ่งมีสาระสำคัญเป็นการกำหนดให้กองทุนผู้สูงอายุมีอำนาจจัดเก็บเงินบำรุงกองทุนจากผู้มีหน้าที่เสียภาษีสรรพสามิตในส่วนที่เกี่ยวกับสินค้าสุราและยาสูบตามกฎหมายว่าด้วยภาษี สรรพสามิตในอัตราร้อยละสองของภาษีที่เก็บจากสุราและยาสูบตามกฎหมายว่าด้วยภาษีสรรพสามิต และจัดสรรให้เป็นรายได้ของกองทุนปีงบประมาณละไม่เกินสี่พันล้านบาท เพื่อให้กองทุนมีรายได้เพียงพอ ต่อการดำเนินการตามวัตถุประสงค์ตามที่กระทรวงการคลังเสนอ (ประมวลมติคณะรัฐมนตรี กองพัฒนายุทธศาสตร์และติดตามนโยบายพิเศษ, 2558)

แผนผู้สูงอายุแห่งชาติ

แผนผู้สูงอายุรัฐบาลกำหนดเพื่อ ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดีด้วยการดำรงชีวิตอย่างมีคุณค่า มีศักดิ์ศรี พึ่งตนเองได้และมีหลักประกันที่มั่นคง และเพื่อให้ประชากรทุกคนตระหนักถึงความสำคัญของการเป็นผู้สูงอายุที่มีคุณภาพ รวมถึงการให้ประชากร ครอบครัว ชุมชน ท้องถิ่น องค์กรภาครัฐ และเอกชนตระหนักและมีส่วนร่วมในการกิจด้านผู้สูงอายุ รัฐบาลจึงกำหนดให้มีกรอบและแนวทางการปฏิบัติงานเกี่ยวกับ

การประชุมวิชาการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติของนักศึกษาด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ครั้งที่ 2
วันที่ 19 มกราคม 2562

ณ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

ผู้สูงอายุสำหรับทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง อันจะนำไปสู่การบูรณาการงานด้านผู้สูงอายุอย่างมีคุณภาพ จึงมีการกำหนดแผนผู้สูงอายุแห่งชาติโดยกำหนดยุทธศาสตร์ออกเป็น 5 ยุทธศาสตร์ (คณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2552) ได้แก่

ยุทธศาสตร์ที่ 1 ยุทธศาสตร์ด้านการเตรียมความพร้อมของประชากรเพื่อวัยสูงอายุที่มีคุณภาพ กำหนดมาตรการหลักประกันด้านรายได้และขยายหลักประกันสุขภาพให้ครอบคลุมถ้วนหน้า ส่งเสริมและสร้างวินัยการออมทุกช่วงวัย รัฐบาลยังส่งเสริมการเข้าถึงและพัฒนาการจัดบริการการศึกษาจากระบบการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อความเข้าใจชีวิตและพัฒนาการในแต่ละช่วงวัยและรณรงค์ให้สังคมตระหนักถึงความจำเป็นของการเตรียมการเข้าสู่การเป็นผู้สูงอายุ แผนผู้สูงอายุแห่งชาติเห็นความสำคัญเรื่องการปลูกจิตสำนึกให้คนในสังคมตระหนักถึงคุณค่าและศักดิ์ศรีของผู้สูงอายุ ส่งเสริมให้มีส่วนร่วมในการดูแลรับผิดชอบผู้สูงอายุในครอบครัวและชุมชนให้มีกิจกรรมสัมพันธ์ระหว่างผู้สูงอายุกับคนทุกวัย โดยเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมการศึกษา ศาสนา วัฒนธรรมและการกีฬา

ยุทธศาสตร์ที่ 2 ยุทธศาสตร์ด้านการส่งเสริมและพัฒนาผู้สูงอายุ ส่งเสริมสุขภาพ ป้องกันการเจ็บป่วยและดูแลตนเองเบื้องต้น โดยการจัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพในรูปแบบที่หลากหลายและเหมาะสมแก่ผู้สูงอายุ สนับสนุนกิจกรรมขององค์กรเครือข่ายผู้สูงอายุด้วยการดำเนินงานชมรมผู้สูงอายุและเครือข่าย และส่งเสริมด้านการทำงานและการหารายได้ของผู้สูงอายุการฝึกอาชีพและจัดหางานให้เหมาะสมกับ วัย และความสามารถ ทั้งนี้ เปิดโอกาสให้มีการเผยแพร่ภูมิปัญญาของผู้สูงอายุและให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ในสังคมเพื่อให้ผู้สูงอายุเป็นคลังปัญญาของชุมชน รวมถึงการส่งเสริมให้สื่อทุกประเภทมีรายการเพื่อผู้สูงอายุ และสนับสนุนให้ผู้สูงอายุได้รับความรู้และสามารถเข้าถึงข่าวสาร สภาพแวดล้อมเป็นสิ่งสำคัญจึงสนับสนุนให้ผู้สูงอายุมีที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมและให้ความรู้แก่ครอบครัวเพื่อรองรับความต้องการในวัยสูงอายุ จึงกำหนดแหล่งเงินกู้ดอกเบี่ยต่ำเพื่อสร้างปรับปรุงที่อยู่อาศัยสำหรับผู้สูงอายุ รัฐบาลมีการออกกฎหมายให้สิทธิพิเศษแก่ภาคเอกชนที่จัดบริการด้านที่พักอาศัยที่ได้มาตรฐานสำหรับผู้สูงอายุ

ยุทธศาสตร์ที่ 3 ยุทธศาสตร์ด้านระบบคุ้มครองทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุ การคุ้มครองด้านรายได้และได้รับสวัสดิการด้านรายได้พื้นฐานที่รัฐจัดให้ ส่งเสริมการจัดตั้งกองทุนในชุมชนสำหรับผู้สูงอายุ และส่งเสริมระบบประกันสุขภาพที่มีคุณภาพเพื่อผู้สูงอายุทุกคน แผนผู้สูงอายุแห่งชาติกำหนดให้รัฐต้องให้อุปกรณ์ช่วยในการดำรงชีวิตประจำวันตามที่จำเป็น เช่น แวนตา ไม้เท้า รถเข็น ฟันเทียมแก่สูงอายุ เพื่อผู้สูงอายุได้อยู่กับครอบครัวให้นานที่สุด โดยการส่งเสริมค่านิยมในการอยู่ร่วมกับผู้สูงอายุ รวมถึงปรับปรุงบริการสาธารณสุขให้แก่ผู้สูงอายุในการดำรงชีวิตและติดต่อสัมพันธ์กับสังคมกลุ่มและบุคคล ประชาสัมพันธ์ให้ผู้สูงอายุมากถึงอัตราค่าโดยสารของระบบขนส่งสาธารณะและระบบขนส่งมวลชนต่างๆที่ลดหย่อนให้แก่ผู้สูงอายุ ส่งเสริมให้ภาครัฐและเอกชนที่รับผิดชอบสถานที่สาธารณะปฏิบัติตามมาตรฐานสถานที่สาธารณะสำหรับผู้สูงอายุ เช่น ถนนทางเดินสาธารณะในเขตชุมชนและพื้นที่ออกกำลังกาย จัดสิ่งอำนวยความสะดวกที่ใช้ได้จริงและเพียงพอในสถานที่สาธารณะแก่ผู้สูงอายุเช่นถนนทางเดินสาธารณะในเขตชุมชนสะดวกเหมาะสมแก่ผู้สูงอายุและผู้พิการ ทั้งนี้ ยังจัดตั้งและพัฒนาบริการทางสุขภาพและทางสังคมรวมทั้งระบบการดูแลผู้สูงอายุในระยะยาวในชุมชนที่สามารถเข้าถึงผู้สูงอายุมากที่สุดโดยเน้นบริการถึงบ้านและมีการสอดประสานกันระหว่างบริการทางสุขภาพและสังคม ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรทางศาสนาองค์กรเอกชนและองค์กรสาธารณประโยชน์มีส่วนร่วมในการดูแลจัดสวัสดิการเพื่อผู้สูงอายุโดยกระบวนการประชาคม เกื้อหนุนให้

การประชุมวิชาการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติของนักศึกษาด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ครั้งที่ 2
วันที่ 19 มกราคม 2562

ณ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

เอกชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดบริการด้านสุขภาพและสังคมให้แก่ผู้สูงอายุที่สามารถใช้บริการได้ โดยมีการดูแลและกำกับมาตรฐานและค่าบริการที่เป็นธรรมร่วมด้วย

ยุทธศาสตร์ที่ 4 ยุทธศาสตร์ด้านการบริหารจัดการเพื่อการพัฒนาทางด้านผู้สูงอายุอย่างบูรณาการ ระดับชาติและการพัฒนาบุคลากรด้านผู้สูงอายุ เพื่อการพัฒนาทางด้านผู้สูงอายุและ เสริมสร้างความเข้มแข็ง คณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติให้สามารถผลักดันนโยบายและภารกิจที่สำคัญด้านผู้สูงอายุสู่การปฏิบัติ ให้ คณะอนุกรรมการส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมด้านผู้สูงอายุจังหวัดในคณะกรรมการส่งเสริมการจัดสวัสดิการ สังคมจังหวัดเป็นเครือข่ายการบริหารและพัฒนาผู้สูงอายุในระดับจังหวัดและท้องถิ่น วางแผนและดำเนินการ ให้มีการติดตามประเมินผลแผนผู้สูงอายุแห่งชาติปรับแผนและแปลงแผนไปสู่การปฏิบัติที่ทันกำหนดเวลา ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการผลิตหรือฝึกอบรมบุคลากรด้านผู้สูงอายุในระดับวิชาชีพอย่างเพียงพอและมี มาตรฐาน รัฐต้องกำหนดแผนการผลิตบุคลากรด้านผู้สูงอายุให้เหมาะสมและเพียงพอต่อความต้องการของ ประเทศและดำเนินการติดตามอย่างต่อเนื่อง

ยุทธศาสตร์ที่ 5 ยุทธศาสตร์ด้านการประมวล พัฒนาและเผยแพร่องค์ความรู้ด้านผู้สูงอายุและการ ติดตามประเมินผลการดำเนินการตามแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ สนับสนุนการวิจัยและพัฒนาองค์ความรู้ด้าน ผู้สูงอายุสำหรับการกำหนดนโยบายและการพัฒนาการบริการหรือการดำเนินการที่เป็นประโยชน์แก่ผู้สูงอายุ และให้มีการติดตามประเมินผลการดำเนินงานตามแผนผู้สูงอายุแห่งชาติที่มีมาตรฐานอย่างต่อเนื่อง เพื่อพัฒนา ระบบข้อมูลทางด้านผู้สูงอายุให้ถูกต้องและทันสมัยโดยมีระบบฐานข้อมูลที่สำคัญด้านผู้สูงอายุที่ง่ายต่อการ เข้าถึงและสืบค้น

สิทธิและสวัสดิการผู้สูงอายุในการใช้บริการขนส่งสาธารณะและการช่วยเหลือเงินเบี้ยยังชีพ

สิทธิและสวัสดิการผู้สูงอายุ ด้านการลดหย่อนค่าโดยสารสาธารณะ ในการเดินระบบรางทางการรถไฟ แห่งประเทศไทย อำนวยความสะดวกให้ผู้สูงอายุได้รับการลดค่าโดยสารครึ่งราคาทุกชั้นตลอดทาง ทุกสาย (ไม่ รวมค่าธรรมเนียม) ระหว่างเดือนมิถุนายน – กันยายน โดยผู้สูงอายุไม่ต้องเข้าแถวรอซื้อตั๋ว มีที่นั่งรองรับตัว พนักงันช่วยยกสัมภาระ ในส่วนของการเดินทางโดย แอร์พอร์ต เรล ลิงค์ ผู้สูงอายุได้รับการลดค่าโดยสารให้ ผู้สูงอายุครึ่งราคา โดยใช้บัตรผู้สูงอายุ (senior card) และรถไฟฟ้าใต้ดิน (MRT) ผู้สูงอายุได้รับการลดค่า โดยสารครึ่งราคาเป็นไปตามข้อบังคับที่กำหนด รวมถึงผู้สูงอายุได้รับสิทธิ์บริการรถไฟฟ้า BTS ที่สถานี หมอ ชิต สยาม อโศก อ่อนนุช และช่องนนทรี

รถไฟฟ้าบีทีเอส ให้ผู้สูงอายุใช้บริการฟรี ในช่วงเทศกาลสงกรานต์

การประชุมวิชาการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติของนักศึกษาด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ครั้งที่ 2
วันที่ 19 มกราคม 2562

ณ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

การใช้บริการเดินทางด้วยรถโดยสารประจำทาง ขสมก. ผู้สูงอายุได้รับการลดค่าโดยสารครึ่งราคา (ไม่รวมค่าธรรมเนียม) ตลอดวัน จัดที่นั่งสำรองเป็นการเฉพาะ รวมถึงการใช้บริการรถโดยสารบริษัทขนส่ง จำกัด (บขส.) ผู้สูงอายุได้รับการลดค่าโดยสารครึ่งราคา (ไม่รวมค่าธรรมเนียม) จัดที่นั่งพักผ่อน และห้องสุขา ในส่วนของการใช้บริการขนส่งทางอากาศเครื่องบินการบินไทย ผู้สูงอายุได้รับร้อยละ 15 ชั้นธุรกิจ ร้อยละ 35 ของอัตราค่าโดยสารปกติ ในชั้นประหยัด สำหรับการเดินทาง วันจันทร์ – พฤหัสบดี ร้อยละ 30 ของอัตราค่าโดยสารปกติ ในชั้นประหยัด สำหรับการเดินทาง วันศุกร์ – อาทิตย์ และการอำนวยความสะดวกขึ้นเครื่องเป็นลำดับแรก และทำอากาศยานผู้สูงอายุได้รับการจัดสิ่งอำนวยความสะดวก ได้แก่ ลิฟต์ โทรศัพท์ ทางลาด ห้องสุขาในห้องพักผ่อน พื้นที่จอดรถรับ-ส่งผู้สูงอายุที่มาใช้บริการ และดำเนินการตามมาตรการกำหนดให้สายการบินถือปฏิบัติการให้ผู้โดยสาร สูงอายุขึ้นเครื่องเป็นลำดับแรก

อีกการเดินทางที่สำคัญในกรุงเทพมหานคร คือเรือด่วนเจ้าพระยา เรือในคลองแสนแสบ และเรือข้ามฟาก ผู้สูงอายุได้รับการลดค่าโดยสารครึ่งราคา สำหรับผู้สูงอายุที่ใช้บริการเรือโดยสารประจำทางในแม่น้ำเจ้าพระยา ได้แก่ เรือด่วนเจ้าพระยา (ยกเว้นเรือพิเศษธงเขียว และเรือทัวร์ธงฟ้า) เรือในคลองแสนแสบ และเรือข้ามฟาก และการบริการขนส่งสาธารณะจะบางประเภทจะยกเว้น ค่าบริการในวันผู้สูงอายุแห่งชาติ 13 เมษายนของทุกปี ที่สำคัญทุกครั้งในการใช้บริการขนส่งสาธารณะผู้สูงอายุต้องแจ้งและแสดงบัตรประจำตัวประชากรต่อเจ้าหน้าที่ก่อนซื้อตั๋วโดยสารบริการขนส่งสาธารณะ

ด้านการช่วยเหลือเงินเบี้ยยังชีพ ผู้สูงอายุซึ่งมีคุณสมบัติตามหลักเกณฑ์ สัญชาติไทย ไม่เป็นผู้ได้รับสวัสดิการหรือสิทธิประโยชน์อื่นใดจากหน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่ได้จัดให้อย่างเป็นประจำ จะได้รับการช่วยเหลือเงินเบี้ยยังชีพเป็นรายเดือนตลอดชีวิต โดยแบ่งตามช่วงอายุแบบขั้นบันได ดังนี้ อายุ 60 – 69 ปี จะได้รับเดือนละ 600 บาท อายุ 70 – 79 ปี จะได้รับเดือนละ 700 บาท อายุ 80 – 89 ปี จะได้รับเดือนละ 800 บาท และอายุ 90 ปีขึ้นไป จะได้รับเดือนละ 1,000 บาท (กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2559)

บทสรุป

บทสรุปสถานการณ์ผู้สูงอายุไทยที่กำลังเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์ ซึ่งรัฐบาลได้กำหนดนโยบายและวางรากฐานการดูแลผู้สูงอายุไว้ ด้วยการกำหนดมาตรการและยุทธศาสตร์ต่างๆ โดยกำหนดนโยบายผ่านทางกระบวนการทางการเมือง ซึ่งประเทศไทยมีความเหมาะสมที่จะใช้ตัวแบบนโยบายแบบสถาบันเป็นอย่างมาก โดยให้สถาบันต่างๆ กำหนดนโยบายที่แท้จริงเพื่อประโยชน์ส่วนรวมในด้านผู้สูงอายุ ซึ่งคาดว่าจะเพิ่มจำนวนผู้สูงอายุอย่างรวดเร็ว รัฐบาลจึงกำหนดให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการกำกับดูแลความต้องการต่างๆ ที่ผู้สูงอายุควรจะได้รับ โดยสถาบันราชการต่างๆ ทั้งในระดับ ส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค ส่วนท้องถิ่น ควรบูรณาการระหว่างหน่วยงานเพื่อแสวงหาและเสนอความต้องการด้านที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุให้รัฐบาล กำหนดเป็นนโยบายนำไปสู่การปฏิบัติสิ่งต่างๆ ที่รัฐบาลกำหนด เพื่อเตรียมความพร้อมในการรองรับการดูแลผู้สูงอายุที่เพิ่มอัตราเพิ่มขึ้นรวมถึงการจัดสรรสวัสดิการให้อย่างทั่วถึง รัฐบาลควรกำหนดนโยบายด้านผู้สูงอายุนำไปสู่การปฏิบัติ

1. กระทรวงสาธารณสุข ควรกำหนดแผนพัฒนาและส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุเพื่อป้องกันการเจ็บป่วยและส่งเสริมการดูแลตนเองเบื้องต้นของผู้สูงอายุ และพัฒนาเทคโนโลยีการแพทย์ที่ทันสมัย เพื่อรองรับการให้บริการทางการแพทย์ของผู้สูงอายุ ที่จะเข้าใช้สถานพยาบาลของรัฐที่เพิ่มจำนวนมากขึ้น

การประชุมวิชาการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติของนักศึกษาด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ครั้งที่ 2
วันที่ 19 มกราคม 2562

ณ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

2. กองทุนการออมแห่งชาติ ควรส่งเสริมเตรียมความพร้อมของประชากรในการเข้าสู่วัยสูงอายุอย่างมีสมบรูณ์ โดยกองทุนการออมแห่งชาติควรมีนโยบายส่งเสริมหรือกำหนดมาตรการในการให้ประชากรออมเงินไว้ในเป็นทุนสำรองในช่วงวัยสูงอายุ เพื่อไม่ให้เป็นการระของครอบครัวเกินไปและเป็นผู้สูงอายุอย่างมีคุณภาพ

3. กรมกิจการผู้สูงอายุ เป็นหน่วยงานที่กำกับดูแลด้านผู้สูงอายุโดยตรง สังกัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ โดยให้กำหนดแผนงานส่งเสริมที่ให้ผู้สูงอายุใช้ชีวิตในสังคมอย่างมีคุณภาพและไม่เป็นภาระต่อสังคม โดยกำหนดยุทธศาสตร์ต่างๆ เพื่อใช้เป็นแนวทางให้ หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องนำไปปฏิบัติ เพื่อรับมือปัญหาจำนวนผู้อายุที่เพื่อจำนวนมากขึ้นในสังคมปัจจุบัน

ทั้งนี้ ข้อเสนอในการเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุที่รัฐบาลควรกำหนดเพิ่มเป็นนโยบายด้วยการสร้างและพัฒนาระบบการคุ้มครองและให้บริการผู้สูงอายุให้มีประสิทธิภาพตามพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ.2546 อย่างจริงจัง จัดเตรียมความพร้อมรองรับสังคมผู้สูงอายุที่มีจำนวนมากขึ้นในมิติต่างๆ เช่น การจัดการด้านการเงินการคลัง การจัดสรรทรัพยากรทั้งด้านงบประมาณและทรัพยากรในท้องถิ่น การจ้างงาน การเกษียณอายุ การประกันสังคม การบริการสุขภาพ และระบบสวัสดิการสังคมต่างๆ รวมถึงควรประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จัดทำแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุอย่างเป็นบูรณาการ การที่มีจำนวนผู้สูงอายุที่เพิ่มมากขึ้นถือเป็นภาระหน้าที่ของหน่วยงานราชการและรัฐบาลที่ต้องกำกับดูแลกำหนดนโยบายให้ผู้สูงอายุทราบถึงการทำงานของรัฐบาลที่ไม่มองว่าผู้สูงอายุจะเป็นภาระต่อสังคมและให้การดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุใช้ชีวิตประจำวันในสังคมอย่างปกติและมีสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับช่วงวัย รัฐบาลจึงให้ความสำคัญเรื่องผู้สูงอายุ เพื่อส่งเสริมดูแลคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุและเตรียมความพร้อมที่จะเข้าสู่การเป็นสังคมผู้สูงอายุอย่างสมบรูณ์ ส่งเสริมเป็นผู้สูงอายุอย่างมีคุณภาพ

เอกสารอ้างอิง

- กองพัฒนายุทธศาสตร์และติดตามนโยบายพิเศษ. (2558). **ประมวลมติคณะรัฐมนตรี**. กรุงเทพฯ: กองพัฒนายุทธศาสตร์และติดตามนโยบายพิเศษ.
- ข่าวสารและกิจกรรม. (2558). สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย. **มูลนิธิพัฒนางานผู้สูงอายุ**. สืบค้นจาก <http://fopdev.or.th>.
- คณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ. (2552). **แผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๔๕-๒๕๖๔) ฉบับปรับปรุง ครั้งที่ ๑ พ.ศ. ๒๕๕๒**. กรุงเทพฯ: กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.
- ฉันทวัฒน์ รัตนศักดิ์. (2552). **ตัวแบบนโยบายสาธารณะ**. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- นโยบาย กฎหมาย. (2559). สิทธิและสวัสดิการ. **กรมกิจการผู้สูงอายุ**. สืบค้นจาก <http://www.dop.go.th>
- ปราโมทย์ ปราสาทกุล. (2556). **ประชากรสูงอายุไทย : ปัจจุบันและอนาคต**. กรุงเทพฯ: สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.
- วันทนี วาสิกะสิน. สุรางค์รัตน์ วศินารมณ. และ กิติพัฒน์ นนทปัทมะคุลย์. (2547). **ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับสวัสดิการสังคมและสังคมสงเคราะห์**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ศาสนีย์ ศรีศิลป์. (2554). **การศึกษานโยบายสาธารณะการประกันรายได้ให้แก่ผู้สูงอายุโดยการสงเคราะห์เบี้ยยังชีพ**. ภาคนิพนธ์หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.